

Matan - Judaism and the Isms

#2 – Judaism and Modern-Day Paganisms

Rabbi Aharon Lichtenstein, "Ha-Adam v'ha-Teva," Hagut IV, 1980

Secular ecology is generally interested only in nature. It aspires to preserve a particular unit and framework, called nature. It emphasizes esthetics. It seems that it would not be wrong to suggest that what generally hovers over this movement is an idolatrous worship of the land, one of the oldest and also one of the newest forms of idolatry in the world. It is difficult not to hear echoes of the worship of the fertility gods of the ancient world. It is as if at any moment we expect to see those women who would cry over Tammuz in one season, and rejoice over his ascendancy at another time. The image of "the great mother," who hugs all of her descendants, hovers over everything.

The nature of Halakha is entirely different... The prohibition against wanton destruction does not come to bestow honor on nature in and of itself, but rather as a creation and possession of the Holy One, blessed be He... A proof for this point is the very fact that the prohibition does not discriminate between divine and human creation, between one who tears clothing and one who seals a spring. We are not interested in preserving nature, but rather in maintaining reality

Professor Yehuda Mirsky

I've long been convinced by the argument put forth by Will Herberg in *Judaism and Modern Man* that totalizing ideologies and systems are modern idolatries. That fear of death leads us to create large, overwhelming systems of thought and practice (political, economic, and sometimes religious too) in the illusory hope that they will save us from meaningless, when they are shot through with human mortality, and when allowed free rein devour humanity with great cruelty. Obvious examples are Fascism, Communism, Socialism and Capitalism both when taken to extremes without reckoning human costs. I once said this יש בזה הרבה over to Rav Amital and he said מהלך

Rav Moshe Sternbuch, Commentary on the Torah

לא תטע אשרה כל עץ אצל מזבח (טו. כא).
אזהרה שלא ליטע אילנות אף ליופי ולנוי אצל מזבח ה', שאין אלו מוסיפים לכבודו ית', ואך מזבח ה' בטהרתו יהא עומד, וסמכה תורה לפ' דיינים, לאמר גם בהם שלא יחזרו אחר רבנים אשר בקיאים הם בחכמות. ונלוו אליהם תוארים כגון ד"ר וכדומה, שאינו מוסיף בכבודו של ת"ח. ואינו מתכבד אלא בתורתו.

המלחמה התמידית בפעור - הרב יהודה עמיטל/לפרשת בלק

הפיסקה האחרונה בפרשת השבוע, עוסקת בשתי כישלונות של בני ישראל - זנות עם בנות מואב וזביחה לאלוהיהן; ו"ישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב; ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן; ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף יקוק בישראל" אולם, למעשה ניתן לראות כי מתוארות בפסוקים אלו שתי צורות שונות של עבודה זרה.

ממקומות אחרים בתנ"ך ניתן לדעת, כי האל העיקרי של מואב היה כמוש ולא פעור (במדבר כ"א, כ"ט; מלכים א', י"א, ל"ג; ירמיהו מ"ח, מ"ו; ועוד). עבודת כמוש נעשתה ע"י השתחווה לאלילים בדמותו וזביחת זבחים לפניו, כפי שאכן מתואר בפסוק הראשון: "ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן". לעומת זאת, פעור היה אל שונה לחלוטין. עובדיו היו עושים פסל בדמותו, מתפשטים ועושים בפניו את צרכיהם, כפי שמתאר רש"י על הפסוק השני: פעור - על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי, וזו היא עבודתו"

חשוב לציין כי חרון אף ה' מוזכר דווקא בפסוק העוסק בפעור! יתר על כן, בכל פעם שהתורה מתייחסת לחטא עם בנות מואב היא מכנה אותו "דבר פעור" (במדבר כ"ה, י"ח; ל"א, ט"ז). מכך אנו למדים, כי דווקא העבודה לפעור, ולא העבודה לכמוש, היא המבטאת את מהות החטא של בני ישראל. ניתן ללמוד על חומרת המעשה מכך שמספר האנשים שמתו כתוצאה מחטא פעור הוא 24,000, בעוד שבחטא העגל מתו רק 3000 איש. אם כן, מה כ"כ נורא בחטא פעור?

הפיתרון לשאלה זו נעוץ בתשובה לשאלה אחרת: מה גרם לבני ישראל, שבלעם שיבחם זה לא מכבר "הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב", להיכשל בעבודת אלילים מוזרה זו?

אם ננסה לעמוד על האידאולוגיה העומדת מאחורי הפולחן לפעור, נדמה לי שנגלה שהיא מסמלת אידאולוגיה שעדיין אופנתית אפילו בימינו. אידאולוגיה זו מכילה שני מרכיבים: התנהגות בצורה הטבעית ביותר, לכאורה, לאדם; וכתוצאה מכך, אובדן רגש הבושה. לפי אידאולוגיה 'פעורית' אין לאדם כל סיבה להתבייש - מה שטבעי הוא טוב. לכן, אין סיבה שמילוי הצרכים הבסיסיים והטבעיים ביותר של האדם יגרמו לו להתחבא!

למעשה, מדובר בגישה שעובדי האל היו צריכים לאמץ בחום. היינו מצפים שהאדם, החי בתוך מכלול הבריאה המושלמת וגופו המופלא, שנבראו כולם ע"י הקב"ה, יאמץ את הטבע כפי שהוא, ויצגי בגאווה את הטבעיות והשלכותיה מבלי להוסיף או להחסיר ממנה. מנקודת מבט כזו, פולחן פעור הוא למעשה מעין שירה, המביעה בבהירות עמדה פילוסופית מפותחת של אהבת האל...

ברם, היהדות דוחה עמדה זו דחייה מוחלטת. התורה פותחת את סיפורה במתח הקיים בין הטבעי לבין הבושה, כאשר בעקבות החטא האדם מגלה את הבושה הקיימת בו, ואפילו הקב"ה עצמו תופר לו אזור חלציים. גם המקובלים עמדו על חשיבות הבושה ביהדות, בכך שאמרו שאת המילה 'בראשית' ניתן לקרוא בחילוף אותיות גם בתור 'רא-בשת'.¹ לדעת היהדות, תפקידו של האדם אינו רק להיות חלק מהטבע, אלא גם להעלות את הטבע ולהשלים אותו. זה ההבדל הנועץ בין פעור לבין היהדות.

אולם, מאז ימי בעל פעור ועד ימינו, היו שהטילו ספק בקביעה התיאולוגית לפיה על האדם לשנות ולשפר את בריאתו של האל. במדרש הידוע (תנחומא פרשת תזריע) שואל טורנוסורופוס הרומאי את ר' עקיבא: "איזו מעשים נאים - של הקדוש ברוך הוא או של בשר ודם?". ר' עקיבא, המבין להיכן חותרת שאלה זו, השיב כי מעשי בשר ודם נאים יותר, וכהוכחה הזכיר את החיטה, שהינה חסרת ערך אלא אם האדם הופך אותה ללחם. למעשה, הרומאי מקשה כאן על חוצפת היהודים במילת בניהם - כיצד אנו מעזים לשנות את מה שהאל יצר? ואכן, רבי עקיבא משיב לו תשובה ברורה: אותו האל-שברא את העולם - הוא שנתן לבני האדם את הציווי לקיים מצוות, ובכך גילה לנו שמצבו הטבעי של העולם אינו תמיד מושלם או טוב, ועלינו לעמול ע"מ לתקנו!

דחיית האידיאולוגיה ה"טבעית" של פעור, מוצאת את ביטוייה לא רק בתחילת התורה ובמצוותיה השונות, כי אם גם בחתימתה. בתיאור מקום קבורת משה רבנו אומרת התורה: "וַיִּקְבְּרֵהוּ אֶתוֹ בְּגִי בָּאָרֶץ מִזֶּמֶן מִלִּפְנֵי פְעוֹר" (**דברים ל"ד, ו**). (אי אפשר שלא לתהות מדוע אין התורה מתארת את המקום באופן מחמיא יותר. האם לא ניתן היה לסיים את התורה מבלי להזכיר את פעור? אלא, שהזיקה בין המעשה המתואר בפרשתנו לבין קבורת משה, האיש שניתן לראותו כהתגלמות התורה - ברורה לאור הנאמר לעיל. **התנגדותה של התורה לאידיאולוגיה של פעור מסומלת בביורר על ידי הניגוד המוחלט: משה ותורתו מצד אחד מול פעור ומקדשו מצד שני. משה מוצב עולמית כנגד פעור.**

רב יואל טייטלבוים, Satmar Rebbe, ויואל משה

"ולפי מה שאכתוב אלה בפנים באורך יתבאר שיש בעצם הרעיון הזה של לקיחת ממשלה לישראל בעצמם לפני ביאת המשיח, מינות וכפירה בדרכי הש"ת... וענין שיש בו מינות וכפירה ר"ל, זה ודאי פוגם אף במחשבה, כי מינות חמור מעבודה זרה... אמנם זאת ועוד יותר, כי הכתות האלה שהמשיכו ברעיון הטמא הזה להקים להם מדינה לפני הזמן בלי תורה, המשיכו את בני ישראל למינות ואפיקורסות נוראה אשר לא היתה כמוה מיום הוסדה הארץ, כי אף אוה"ע עובדי עבודה זרה מאמינים בהש"ת... ושוב אח"כ נופלים ברשת המינות לגמרי ע"י הגשר של הדתיים הנספחים אל הציונים..." (ויואל משה, עמ' ז).

Rav Elchanan Wasserman - עקבתא דמשיחא

עקבתא דמשיחא

ראשית עלינו להבין את פשר המושג „עבודה זרה“. כל הנראה לו לאדם שיכול הוא להטיב או להרע לו, חוץ מהש"ת, הרי הוא בכלל עבודה זרה (כך מטיבה (ו)כך מריעה - סנהדרין).¹ הבה נסקור מספר סוגי עבודה זרה שלהן סגור במאת השנים האחרונות. השכלת ברלין, או נכון יותר השכלת ברלין, ממנה קוי לישועה רבתי. משהחלה לנשוב רוח הליברליזם, מיד התיצבו היהודים בשורות הראשונות של מגיניה, לאחר שהליברליזם ירד מעל הפרק, פנו לדמוקרטיה, לסוציאליזם, לקומוניזם וליתר ה„איזמים“, שירדו על דורנו בשפע כה רב. לעבודות זרות אלו הקריבו קרבנות של דמים, תרתי משמע - ממונן ונפשות - וכולן הכזיבו; אף אחת מהן לא הגשימה את התקוות שתלו בה. לא זו בלבד, אלא שכל ה„איזמים“ האלה מתו מיתה חטופה, לא טבעית, וחלפו לפתע פתאום. איך מתבארת תופעה זו? ביחזקאל כט נאמר, כי מצרים תענש „יען היותם משענת קנה רצוצן לישראל“, כלומר: יען שמו בה ישראל מבטחם. נשאלת השאלה: מה פשעם וחטאתם של המצרים? אלא ממשפטי התורה הוא, כי כל עבודה זרה, אחת דינה להבטל. „ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים“ (פ' בא), „והאלילים כליל יחלופון“. מכיון שבטחו ישראל במצרים, הרי עשה עבודה זרה.

עינינו ראו עבודה מפליאה: 16 מיליון סוציאליסטים מאורגנים במדינה אחת נעלמו ממש בין לילה ולא נשאר מהם כמעט זכר. גם זו היתה עבודה זרה, שהיהודים לא נרתעו מלהקריב לה את הקרבנות הגדולים ביותר. קומוניזם כי דרור ושיוון בכנפיו, אולם הממשלה האדומה הוכיחה בעליל,

„יקומו ויעזרוכם“. מכל זה עולה כי לפני הגאולה יתעו היהודים אחרי עבודות זרות שונות בהאמינם בכל עבודה זרה בשעתה שהיא תושעים. מה טיבן של אותן עבודות-זרות שסגרו להן?

שירת האיזון

מה הוא „הדרור והשיוון“ המקווה. ניכחנו לדעת, כי כל העבודות הזרות אשר אליהם נשאנו נפשנו, הובישו והכזיבו, והקב"ה אומר „יקומו ויעזרוכם“, מדוע אין הם עוזרים לכם. „ראו כי אני אני הוא“². הגיעה כבר העת שתבינו, כי בלעדי אין מושיע. אבל העם מסרבים להבין. עוד נאחזים בשולי הדמוקרטיה הגוססת. אף היא לא תועיל, בדומה לעבודות הזרות הקודמות.

ג. מלבד ה„איזמים“ הכלליים נתברכנו ב„איזם“ יהודי מובהק, דהיינו הנציזם-ליזם - הלאומיות - המתמרר להנחיל לכלל ישראל גאולה גשמית ובעיקר רוחנית. מגמתו להקים עם עברי חדש אשר ינער מעליו את „אבק הדורות הקודמים“, ולהכריז „הס כי לא להזכיר בשם ה'...“³. תכנית פעולתו אף היא פשוטה למדי: להפקיע את רבון העולמים מבית ישראל ומלכבות בני ישראל. ואם ישאל השואל מי יעמוד לנו בעת צרה? תבוא התשובה: אנו בעצמנו - „כוחי ועוצם ידי“⁴. מי זה „אנו“? אלה הם המנדייגים, הנוער „הלאומי“ שלנו, הגבורים שהביאו למצב של מלחמה בין עם ישראל למלכות שמים. האם אלו יביאו לנו את הגאולה? הם תארו לעצמם כי לא יבצר מהם להפקיע את רבון העולמים מתוך תחומנו, אולם מתברר שאין הדבר כן. כוחו של הש"ת רב מכוחם ואנו דומים בעת לטפשים מוכים. לא סתם טפשים אנחנו, אלא „טפשי דטפשי, דמגמרי להו ולא גמרי“⁵. מלמדים אותנו ומיסרים אותנו ואזנינו אטומות משמוע. נאמר „ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב“⁶ (פשע זה המרד, וכן הוא אומר „אז תפשע לבנה“)⁷, זאת אומרת: כי תנאי מוקדם

עבודה זרה מודרנית - מאת הרב יובל שרלו

אולם נשאלת שאלה האם לכל זה נותרה משמעות בימינו? האם איסור עבודה זרה נידון להיוותר רק בשולי הדיון הרוחני שלנו, כמו בשאלת סתם יינם של גויים או באיסור כניסה לכנסיות? האם ייתכן שהנושא המרכזי ביותר בתורה, יהפוך ללא רלוונטי בסדר יומנו הדתי ולאחד הסימנים הפחות משמעותיים בשולחן ערוך?

ובכן, ראשית יש לומר כי בהחלט ייתכן שכן. ייתכן כי מכיוון שעולמנו (לפחות זה שאנו, המתגוררים במדינת ישראל, מכירים) אינו מוצף בעבודה זרה (למעט פה ושם בשוליים), הרי שגם להלכות אלה משמעות נמוכה בהרבה מזו שהייתה להם בעבר. יש הרואים בכך התקדמות, ושמים על הנאורות שפשטה בנו על כך כי איננו נמשכים כלל לעבוד לעץ ולאבן. בוודאי שיש בכך לא מעט מן האמת, אולם לגיועיה של המשיכה לעבודה זרה ישנו גם צד אחר והוא אי הימשכותנו אחר עבודת אלוקים. הגמרא אומרת כי יצר של עבודה זרה מצוי בבית קודשי הקודשים, ומכיוון שאין לנו את בית קודש הקודשים אין אנו מתאווים לעבודה זרה, אולם גם לא לעבודת האלוקים. בעלי המחשבה לימדו אותנו על הקשר שבין שני קצוות אלה שבא לראשונה לידי ביטוי בחטא העגל. מסתבר שהחוויה העמוקה שחווה עמ" במפגש עם רבש"ע במעמד הר סיני, היא זו שהביאה אותו גם לידי עשיית העגל (כך על פי פירושו של ריה"ל). מכאן שבד בבד עם השמחה הגדולה על כך שאין אנו נתבעים עוד להיאבק בעגלים למיניהם ודחיקתו של המאבק בעבודה זרה מסדר יומנו, עלינו להצטער על המחיר הכרוך בהיעלמותה של העבודה זרה, ולשאוף לשוב ולחוש השתוקקות אל האלוקים.

ברם, מדברי ההלכה עולה כי ההתבוננות על העבודה הזרה לא נעשית רק דרך שאלת הפסילים והאלילים, כי אם גם דרך דרכי עבודת ד'. הגשמה אינה רק עניין תיאולוגי מוחשי שיש להיאבק נגדו, כי אם גם תפישה מוטעית של העניין האלוקי. יסודה של העבודה הזרה טמון בניסיון של האדם לעצב לו את האלוהים הזרים כרצונו. הוא הבונה אותו בתבניתו ובדמותו, והוא הקובע לאור אלו עקרונות יפעל אותו אליל או פסל. האמת היא שמבחינה זו לא השתנה הרבה גם בימינו. גם כיום עולה לא אחת ניסיון לקבוע לריבונו של עולם כיצד הוא צריך לפעול ומה הוא צריך להיות. העבודה הזרה המודרנית באה לידי ביטוי בניסיון לעצב את האלוקים לפי רוח האדם. כשמצווה מסוימת לא נראית ולא מתיישבת עם מערכת הערכים – עובדי עבודה הזרה המודרניים יקבעו שהיא אינה מחייבת או שכלל לא נאמרה. אם דרך המצוות המעשיות התמידיות והריטואליות אינה נראית בעיניהם של עובדי העבודה הזרה המודרנית, הם יצורו לעצמם דמות אלוהית אחרת שלה מערכת ערכים שהם עצמם בנו להם. אם התנהלות הדברים בהיסטוריה נמצאת בניגוד למה שהם סברו שצריך להיות, בין אם העריכו כי משיח צדיק להופיע עכשיו ובין אם סברו כי יש להתנכר לגאולת ישראל, הם ימהרו וישרטטו לעצמם מלך אחר. הצד השווה שבכולם הוא הניסיון לקבוע לריבונו של עולם כיצד הוא צריך להיות לפי דעת בני אדם, וזו עבודה זרה מובהקת.

מי השילוח, פרשת יתרו

אנכי ה' אלקיך. ולא נאמר אני, כי אילו היה כתיב אני, היה משמע שגילה אז הקב"ה לישראל את כל אורו בשלימות ולא יוכלו אח"כ להעמיק בדבריו, כי כבר גילה הכל, אך הכ"ף מורה שאינו בשלימות ורק דמות דמיון הוא להאור שגילה הקב"ה לעתיד, וכל מה ששיג האדם יותר עמקות בד"ת יראה שעד עכשיו היה בחושך. וע"ז מרמז היום והלילה, היום היינו שהש"י פותח שערי החכמה לאדם והלילה היינו שלא ידמה האדם שהשיג הכל בשלימות, כי כל מה שהשיג הוא כלילה נגד היום הבא אחריו וכן לעולם, וממילא הכל הוא לילה נגד האור שיפתח הקב"ה לעתיד. וזה שנשמך מאמר לא תעשה לך פסל ואיתא בזוה"ק (שמות פ"ז): משום דכתיב פסל לך ע"כ נאמר לא תעשה לך פסל ולא תעביד לך אורייתא אחרת. והענין בזה כי מלת פסל הוא דבר מחותך במדה וקצב ובהשלמה בלי חסרון שום דבר בעולם וזאת אינו נמצא רק בתורת מרע"ה, אבל בשכל אנושי אין באפשר לתקן דבר כזה בשלימות הגמור, כמו דאיתא (בגמ') [רות רבה פרשה ג', ב'] שאמר ליה קיסר לר' יהושע בן חנניא גם אני יכול לעשות תורה כמשה וגזר שלא יבערו אש ג' ימים ובתוך כן ראה עשן יוצא מבית אחד והשיב לו הקיסר כי שר אחד חלה והוכרח להתיר לו. והאמנם כי גם אצלינו הדין ע"פ תורתנו הקדושה כי פקוח נפש דוחה שבת, אך החילוק כי המחלל שבת ע"פ פקוח נפש אינו מתנגד לתורה"ק, כי גם זאת נצטוינו שפקוח נפש ידחה שבת. וכן בכל מקום שהוא עת לעשות לה' נרמז הציוי של הפרו תורתך ולכן התורה כוללת כל הרפתקאות שיעברו, ואורה מקיף כל האופנים וכל ההתהוות שאפשר להתהוות, וזה אין בכח שום אדם לעשות, וזה שמפרש בזוה"ק על לא תעשה לך פסל היינו במצות עשה, וכל תמונה הוא במצות ל"ת, כי לא נגלה לאדם שום דבר עד תכליתו.

מי השילוח, פרשת וירא

והאלקים נסה את אברהם. ענין ניסיון של העקידה היה גדול האמונה שהיה לאברהם אבינו, כי אף שאמר לו כה יהיה זרעך ונאמר לו את בריתי אקים את יצחק, ועכשיו כשנאמר לו העלה לעולה עם כל זה האמין בדברים הראשונים כמו מקודם ולא נפלו אצלו, וזאת האמונה אין בשכל האדם להשיג. והנה באמת לא היה לאברהם דיבר מפורש מהש"י שישחוט את בנו, ע"כ לא נאמר וה' נסה רק והאלהים נסה היינו שהיה אליו דבר באספקלריא דלא נהרא (כדאיתא בזוה"ק ת"א קכ), וע"ז נאמר והאלהים לשון תקופות, וע"ז לא נקרא הניסיון על שם יצחק כי יצחק האמין לאברהם כי מה' הוא ואינו ניסיון כ"כ רק לאברהם היה ניסיון לפי שלא היה אצלו הדיבר מפורש, ואם היה לו שום נגיעה כאב לבן אז היה מכריחו לרחם עליו כי באמת מאת ה' היה שלא ישחוט והניסיון היה רק למראה עיני אברהם, וזה שאמר בתפילתו על סדום ואנכי עפר ואפר, עפר מורה על מעשה שאינו מבוררת וצריכה לתיקון כי מהעפר יוכל לצמוח, ואפר היינו דבר שנאבד וח"ו אם היה שוחטו לא היה לו תיקון, וכן באנשי סדום אם יפעול בתפלתו שיחיו ובאם יהיו עוד ברשעים אז יהיה כאפר שאין לו צמיחה, והש"י הראה לו שתפלתו לא היה למגן עליהם כדאיתא בכתבי האר"י ז"ל כי מהם נולד דור המדבר.

Herzl Hefter, Idolatry: A Prohibition for Our Time

Claiming perfect clarity and complete understanding of God's revelation would be a transgression of the Second Commandment. This is not to say that certainty is not possible with even a partial, incomplete understanding.⁶ A partial truth is a truth nonetheless. It is the insistence upon perfect and total understanding which R. Mordechai Yosef deems idolatrous.

There are two components to R. Mordechai Yosef's position: the first is ontological and the second is phenomenological. Ontologically speaking, complete knowledge and understanding of the Divine is impossible given the nature of the human and the Divine respectively. How does this ontology impact upon our hearts and minds? This is the phenomenological question. Uncertainty is the experience which is engendered when the finite human comprehends something of the Infinite Divine. Since God is infinite and His creatures are finite, any revelation must contain an element of uncertainty. Uncertainty is what occupies the

V. CONCLUDING THOUGHTS

In our introduction we spoke of two different phenomena which may be characterized as idolatry: the first, replacing God with an object unworthy of our ultimate concern, and second, worshiping God Himself in an idolatrous manner by relating to symbols and myths in a fashion which renders them "unbroken."

In fact, both of these phenomena exist in the modern world. In many quarters, God as ultimate concern has been replaced by desire for economic success, extreme nationalism, or eroticism. On the theological plane, God is often perceived and "sold" in a most simplistic and literalistic manner. This is because of the desire, burning at times, to transcend the self and find firm rooting in the direct unmediated comprehension of the Other. Since God is infinite, and ultimately beyond human comprehension, the temptation exists to substitute an imperfect and insufficient object for the ultimate.

Appearances, then, may be deceiving. Hinduism, with its plethora of idols and graven images, may not at the end of the day be idolatrous, while

"space" between our finite selves and the infinite God. Denying the uncertainty is idolatrous.⁷

This is true not only for the common individual but for the prophet as well. Regarding the prophecy of Jeremiah, R. Mordechai Yosef writes,

... prophecy requires rigorous discerning introspection ("*berur*") to determine whether it is truly from God. We find this principle with regard to Jeremiah when he was imprisoned. He received the prophecy instructing him to purchase the field from Hanamel ben Shalom, his uncle. It was only after Hanamel approached him offering to sell him the field that Jeremiah states, "and I knew that it was the Word of God" (Jeremiah 32). This implies that until then Jeremiah was uncertain as to whether his prophecy was indeed the word of God or whether perhaps he only perceived the content of the prophecy that way because of his personal desire to acquire the field and as a result of the desire he imagined that this too was the Will of God.⁸

the extreme literalist elements of the monotheistic faiths may "err" in that direction.

We must all be on our guard against both blatant and less recognizable forms of idolatry. It is fairly obvious that we must aspire to nothing less than the "Most High," rejecting all substitutions such as "self fulfillment," financial security, etc., as unfitting objects of our ultimate concern. Those large and clunky idols will not make it past the gatekeepers of our sanctuary. It is most disturbing however, that smaller graven images, *terafim*, so to speak, have managed to infiltrate our Holy of Holies disguised as pious faith. We live besieged in a culture of fast food and immediate gratification. This has a profound effect upon how we relate to religious symbols and stories. Those who insist upon the literality of the symbols and stories perform a terrible injustice to the richness of our religious experience. Our relationship with God is in danger of becoming stagnant and ossified. We must be on our guard against approaches to the Torah which, while seeming to be more "religious," in fact suffer from lack of depth and contribute to paucity of understanding and spiritual mediocrity.

As a matter of faith, we must assert that our religious symbols and stories are firmly rooted in Divine revelation and as such participate in a reality which is beyond human comprehension. Only then can we foster profound religious experience and an appreciation of the open-ended, unfolding nature of our relationship with God.